

Η μοίρα της Καικιλίας

Οι Ρωμαίοι πίστευαν ότι οι τυχαίες κουβέντες μπορούσαν να αποδειχτούν σημαδιακές (βλ. και την εισ. στο μάθ. XII). Ενδεικτικό είναι το περιεχόμενο του κειμένου που ακολουθεί. Η Καικιλία θέλησε να προκαλέσει την εμφάνιση ενός οιωνού, για να πληροφορηθεί κάτι σχετικό με το μελλοντικό άντρα της κόρης της αδελφής της, που βρισκόταν σε ηλικία γάμου. Στη διάρκεια της ολονυκτίας μέσα στο ναό η κοπέλα κουράστηκε από την ορθοστάσια και ζήτησε από τη θεία της «να της παραχωρήσει τη θέση της για να καθίσει». Η Καικιλία της «παραχώρησε ευχαρίστως τη θέση της». Αργότερα η Καικιλία πέθανε και το κορίτσι «πήρε τη θέση της» και στη ζωή, αφού έγινε γυναίκα του Μετέλλου.

Caecilia, uxor Metelli, dum* more prisco omen nuptiāle petit filiae sorōris, ipsa fēcit omen. Nam in sacello quodam nocte cum sorōris filiā persedēbat expectabatque dum* aliqua vox congruens proposito audirētur. Tandem puella, longā morā standi fessa, rogāvit materteram, ut sibi paulisper loco cederet. Tum Caecilia puellae dixit: «ego libenter tibi meā sede cedo». Hoc dictum paulo post res ipsa confirmāvit. Nam mortua est Caecilia, quam Metellus, dum* vixit, multum amāvit; postea is puellam in matrimonium duxit.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Caecilia, uxor Metelli

Η Καικιλία, η σύζυγος του Μετέλλου,

dum petit nuptiale omen,

ενώ επιδίωκε την εμφάνιση γαμήλιου οιωνού,

filiae sororis prisco more

για την κόρη της αδελφής της σύμφωνα με αρχαίο έθιμο,

fecit ipsa omen.

δημιούργησε η ίδια οιωνό.

Nam persedebat nocte in quodam sacello cum filia sororis

Δηλαδή καθόταν νύχτα σε κάποιο μικρό ιερό με την κόρη της αδελφής της

expectabatque dum audiretur aliqua vox congruens proposito.

και περίμενε μέχρι να ακουστεί κάποια φωνή που να ανταποκρινόταν στο σκοπό τους.

Tandem puella, fessa longa mora standi,

Κάποτε η κοπέλα, κουρασμένη από την πολλή ορθοστασία,

rogavit materteram,

ζήτησε από τη θεία της,

ut cederet sibi loco paulisper.

να παραχωρήσει σε αυτή τη θέση της για λίγο.

Tum Caecilia dixit puellae:

Τότε η Καικιλία είπε στην κοπέλα:

«ego cedo sede mea tibi libenter».

«Εγώ παραχωρώ τη θέση μου σε σένα ευχαρίστως».

Paulo post ipsa res confirmavit hoc dictum.

Λίγο αργότερα η ίδια η πραγματικότητα επιβεβαίωσε αυτόν το λόγο.

Nam mortua est Caecilia,

Δηλαδή πέθανε η Καικιλία,

quam Metellus amavit multum, dum vixit.

την οποία ο Μέτελλος αγάπησε πολύ, όσο ζούσε.

postea is duxit puellam in matrimonium.

Έπειτα αυτός πήρε την κοπέλα σε γάμο.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ

Caecilia, -ae (Θ) = Καικιλία (χωρίς πληθυντικό)

filia, -ae (Θ) = κόρη, δοτική και αφαιρετική πληθυντικού: **filiis και filiabus**

puella, -ae (Θ) = κοπέλα

mora, -ae (Θ) = χρονοτριβή, καθυστέρηση (εδώ : **longa mora standi** = από την πολλή ορθοστασία)

matertera, -ae (Θ) = αδελφή της μητέρας, θεία

Β΄ ΚΛΙΣΗ

Metellus, -i (Α) = Μέτελλος (χωρίς πληθυντικό)

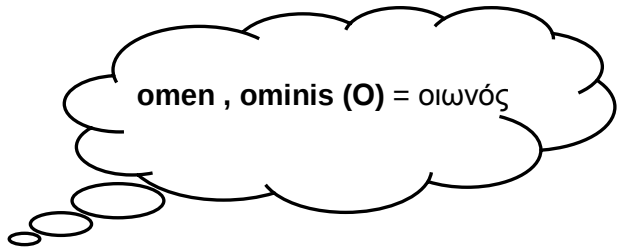
*locus, -i (Α) = τόπος, στον πληθ. **loci-locorum** = χωρία βιβλίου και **loca-locorum** (Ο) = τόποι

sacellum, -i (Ο) = μικρό ιερό, μικρό τέμενος

dictum, -i (Ο) = λόγος

*matrimonium, -ii και -i (Ο) = γάμος

propositum, -i (Ο) = σκοπός

omen , ominis (Ο) = οιωνός

Γ΄ ΚΛΙΣΗ

uxor, -oris (Θ) = σύζυγος

mos, moris (Α) = έθιμο

nox, noctis (Θ) = νύχτα, αφαιρετική ενικού: **nocte και noctu**, γενική πληθυντικού: **noctium**

soror, -oris (Θ) = αδελφή

vox, vocis (Θ) = φωνή

sedes, -is (Θ) = θέση, κάθισμα, γενική πληθυντικού: **sedum!!!** (αιτιατ. πληθ. **sedes/ sedis**)

Ε΄ ΚΛΙΣΗ

res, rei (Θ) = πράγμα

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ κλίση

priscus, -a, -um = αρχαίος (δεν σχηματίζει παραθετικά)

- **longus, -a, -um** = μακρύς

παραθετικά: **longior-ior-ius, longissimus-a-um**

(επίρρημα: **longe, longius, longissime**)

fessus, -a, -um = κουρασμένος (δεν σχηματίζει παραθετικά, μπορεί να θεωρηθεί και μετοχή παρακειμένου του αποθετικού ρ. **fatiscor** 3 = κουράζομαι , βλ. παρακάτω στα ρήματα)

paulus, -a, -um = λίγος (σχηματίζει παραθετικά)

Γ΄ κλίση

nuptialis, -is, -e = γαμήλιος (δεν σχηματίζει παραθετικά)

- **congruens** = σύμφωνος (μονοκατάληκτο)

παραθετικά: **congruentior-ior-ius, congruentissimus-a-um**

(επίρρημα: **congruenter, congruentius, congruentissime**)

Ρήματα

Α΄ συζυγία

1. amo, amavi, amatum, amare (1) = αγαπώ
2. expecto, expectavi, expectatum, expectare (1) = περιμένω
3. sto, steti, statum, stare (1) = στέκομαι
4. rogo, rogavi, rogatum, rogare (1) = παρακαλώ, ρωτώ
5. confirmo, confirmavi, confirmatum, confirmare (1) = επιβεβαιώνω

Β΄ συζυγία

6. persedeo, persedi, persessum, persedere (2) = κάθομαι για πολλή ώρα

Γ΄ συζυγία

7. peto, petivi (petii), petitum, petere (3) = ζητώ, ορμώ
8. facio, feci, factum, facere (3) = κάνω, (β΄ ενικό, Προστ.: fac)
9. congruo, congrui, - , congruere (3) = συμφωνώ → μετοχή: congruens →
10. fatiscor, fessus sum, (fessum), fatisci (3) (αποθετικό) = κουράζομαι
11. cedo, cessi, cessum, cedere (3) = παραχωρώ
12. dico, dixi, dictum, dicere (3) = λέγω (β΄ ενικό, Προστ.: dic)
13. morior, mortuus sum, mortuum, mori (αποθετικό) (3) = πεθαίνω (μτχ.μέλλ. moriturus)
14. vivo, vixi, victum, vivere (3) = ζω
15. duco, duxi, ductum, ducere (3) = οδηγώ, (β΄ ενικό, Προστ.: duc)

Δ΄ συζυγία

16. audio, audivi, auditum, audire (4) = ακούω

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

ipse, ipsa, ipsum (οριστική) = ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο

qui, quae, quod (αναφορική) = ο οποίος η οποία, το οποίο

quidam, quaedam, quoddam (αοριστη επιθετική) = κάποιος, κάποια, κάποιο

aliqui, aliqua, aliquod (αόριστη επιθετική) = κάποιος, κάποια, κάποιο

meus, mea, meum (κτητική) = δικός μου, δική μου, δικό μου

hic, haec, hoc (δεικτική) = αυτός, αυτή, αυτό

is, ea, id (οριστική) = αυτός, αυτή, αυτό

ego (προσωπική) = εγώ

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

tandem = τέλος, κάποτε

paulisper = για λίγο

tum = τότε

- **libenter** = πρόθυμα
παραθετικά: libentius, libentissime < libens = πρόθυμος
- **post** = έπειτα
παραθετικά: posterius, postremo-postremum
- **multum** = πολύ
παραθετικά: plus, plurimum
postea = αργότερα, έπειτα

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ
in + αφαιρ. = σε (στάση-τόπος) cum + αφαιρ. = μαζί με, (συνοδεία) in + αιτιατ. σε (κατάσταση)	dum (χρονικός) = α) ενώ (σύγχρονο), β) μέχρι να (υστερόχρονο), γ) όσο (σύγχρονο) nam (αιτιολογικός παρατακτικός) = γιατί, δηλαδή ut (βουλητικός) = να

Ετυμολογικά:

priscus < κυρ. «προγενέστερος»· πρβ. pri-mus, prin-ceps, πριν,

sacellum < υποκορ. του sacrum,

matertera < mater ≈ μήτηρ,

sedes < ἔδ-ρα, sed-eo,

matrimonium < mater ≈ μήτηρ.

arxaia-latinika.gr

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Caecilia, uxor Metelli, dum more prisco omen nuptiale petit filiae sororis: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο fecit. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (petit) (ανεξάρτητα από τον χρόνο της κύριας, που είναι παρακείμενος) γιατί δηλώνει το σύγχρονο και μάλιστα συνεχιζόμενη πράξη, στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει μια άλλη πράξη, αυτή της κύριας.

petit: ρήμα,

Caecilia: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

uxor: παράθεση στο Caecilia,

Metelli: γενική κτητική στο uxor,

omen: αντικείμενο στο petit,

nuptiale: επιθετικός προσδιορισμός στο omen,

filiae: δοτική προσωπική χαριστική από το petit,

sororis: γενική κτητική στο filiae,

more: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του τρόπου στο petit,

prisco: επιθετικός προσδιορισμός στο more

ipsa fecit omen: Κύρια πρόταση κρίσεως.

fecit: ρήμα,

ipsa: υποκείμενο του ρήματος,

omen: αντικείμενο στο fecit,

Nam in sacello quodam nocte cum sororis filia persedebat: Κύρια πρόταση κρίσεως.

persedebat: ρήμα,

Caecilia: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

in sacello: εμπρόθετη αφαιρετική της στάσης σε τόπο στο persedebat,

quodam: επιθετικός προσδιορισμός στο sacello,

nocte: απρόθετη αφαιρετική του χρόνου στο persedebat,

cum filia: εμπρόθετη αφαιρετική της κοινωνίας στο persedebat,

sororis: γενική κτητική στο filiae.

expectabatque: Κύρια πρόταση κρίσεως.

expectabat: ρήμα,

Caecilia: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος· εννοούνται επιπλέον τα ακόλουθα:

dum aliqua vox congruens proposito audiretur: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στα persedebat και expectabat. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο dum και δηλώνει το υστερόχρονο. Εκφέρεται με την υποτακτική audiretur αντί της αναμενόμενης υποτακτικής παρατατικού της ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας audienta esset γιατί η πράξη περιγράφεται ως προσδοκία ή επιδίωξη του υποκειμένου, χρόνου παρατατικού επειδή εξαρτάται από ρηματικούς τύπους σε ιστορικό χρόνο (persedebat, expectabat).

audiretur: ρήμα,

vox: υποκείμενο του ρήματος,

aliqua: επιθετικός προσδιορισμός στο vox,

congruens: επιθετική μετοχή, συνημμένη στο vox, επιθετικός προσδιορισμός· δηλώνει το σύγχρονο

proposito: αντικείμενο της μετοχής congruens.

Tandem puella, longa mora standi fessa, rogavit materteram: Κύρια πρόταση κρίσεως.

rogavit: ρήμα,

puella: υποκείμενο του ρήματος,

materteram: άμεσο αντικείμενο στο rogavit, ενώ έμμεσο αντικείμενο του rogavit είναι η ουσιαστική βουλευτική πρόταση που ακολουθεί («ut sibi paulisper loco cederet»),

fessa: Επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο puella, προτερόχρονο, ενώ αν η μετοχή θεωρηθεί ως επίθετο, τότε συντακτικά λειτουργεί ως επιρρηματικό κατηγορούμενο στο puella,

mora: απρόθετη αφαιρετική του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου από το fessa,

standi: γενική του γερουνδίου αντικειμενική στο mora,

longa: επιθετικός προσδιορισμός στο mora,

Tandem: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο rogavit.

ut sibi paulisper loco cederet: Δευτερεύουσα ουσιαστική βουλευτική πρόταση, που λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενο στο rogavit. Εξαρτάται από το ρήμα βούλησης rogavit, της οποίας το περιεχόμενο εκφράζει. Εισάγεται με τον βουλευτικό σύνδεσμο ut γιατί είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική (cederet), γιατί το περιεχόμενό της είναι απλώς επιθυμητό, χρόνου παρατατικού γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (rogavit). Ισχύει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής

πραγματοποίησής της. Η βούληση δηλαδή αναφέρεται στο παρελθόν (σύγχρονο στο παρελθόν).

cederet: ρήμα,

matertera: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

loco: απρόθετη αφαιρετική της απομάκρυνσης ή του χωρισμού (ως αντικείμενο) στο *cederet*,

sibi: δοτική προσωπική χαριστική από το *cederet*,

paulisper: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα.

Tum Caecilia puellae dixit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

dixit: ρήμα,

Caecilia: υποκείμενο του ρήματος,

puellae: αντικείμενο στο *dixit*,

Tum: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα.

«ego libenter tibi mea sede cedo»: Κύρια πρόταση κρίσεως.

cedo: ρήμα,

ego: υποκείμενο του ρήματος,

sede: απρόθετη αφαιρετική της απομάκρυνσης (ως αντικείμενο) στο *cedo*,

mea: επιθετικός προσδιορισμός στο *sede*,

tibi: δοτική προσωπική χαριστική από το *cedo*,

libenter: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο *cedo*.

Hoc dictum paulo post res ipsa confirmavit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

confirmavit: ρήμα,

res: υποκείμενο του ρήματος,

ipsa: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο *res*,

dictum: αντικείμενο στο *confirmavit*,

Hoc: επιθετικός προσδιορισμός στο *dictum*,

post: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο *confirmavit*,

paulo: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του μέτρου ή της διαφοράς στο *post*.

Nam mortua est Caecilia: Κύρια πρόταση κρίσεως.

mortua est: ρήμα,

Caecilia: υποκείμενο του ρήματος.

quam Metellus multum amavit: Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο *Caecilia*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quam*, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.

amavit: ρήμα,

Metellus: υποκείμενο του ρήματος,

quam: αντικείμενο στο *amavit*,

multum: επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο *amavit*.

dum vixit: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο *amavit*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *dum* και εκφέρεται με οριστική (*vixit*) γιατί η πράξη μάς ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη, δηλώνει το σύγχρονο και μάλιστα την παράλληλη διάρκεια. Εκφέρεται συγκεκριμένα με οριστική χρόνου παρακειμένου γιατί η πράξη αναφέρεται στο παρελθόν.

vixit: ρήμα,

Caecilia: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος.

postea is puellam in matrimonium duxit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

duxit: ρήμα,

is: υποκείμενο του ρήματος,

puellam: αντικείμενο στο duxit,

postea: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα,

in matrimonium: εμπρόθετη αιτιατική που δηλώνει την είσοδο σε κατάσταση στο duxit.

arxaia-latinika.gr